

ปัญหาทางกฎหมายในการเยียวยาผู้เสียหายที่ถูกกระทำละเมิด จรรยาบรรณ

กุลรดา วุฒิสารวัฒนา *

รองศาสตราจารย์ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์ **

บทคัดย่อ

ความรับผิดชอบทางละเมิดมีพื้นฐานมาจากหลักการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในอันที่จะไม่ถูกทำให้เสียหาย เมื่อบุคคลใดก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นโดยไม่มีอำนาจอันชอบธรรมที่จะกระทำได้ หรือไม่มีข้อแก้ตัวตามกฎหมาย ย่อมเป็นการชอบธรรมที่จะต้องชดใช้ความเสียหายที่เกิดขึ้น กฎหมายจึงบังคับให้ผู้กระทำละเมิดจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย เพื่อให้เขาได้กลับคืนสู่ฐานะเดิมเสมือนไม่มีการทำละเมิดเกิดขึ้น ซึ่งในกรณีที่ผู้เสียหายถูกกระทำละเมิดจนพิการ ไม่ว่าจะเป็ความพิการทางร่างกายหรือทางจิตใจก็ย่อมต้องได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

จากการศึกษาพบว่า ในปัจจุบันกฎหมายไทยไม่ได้คุ้มครองให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาความเสียหายเต็มตามความเสียหายที่เกิดขึ้น กล่าวคือ กรณีเกิดความเสียหายทางจิตใจแต่ผู้เสียหายมิได้รับความเสียหายแก่ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ กฎหมายไม่ได้ให้สิทธิผู้เสียหายที่จะได้รับชดใช้ค่าเสียหายอันมิใช่ตัวเงินแต่อย่างใด ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากฎหมายไทยมิได้ให้ความคุ้มครองผู้เสียหายให้ได้รับการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง จากการศึกษาพบว่าร่างกายและจิตใจมีความสัมพันธ์กันและมีผลถึงกัน เมื่อเกิดการกระทบกระเทือนทางร่างกายย่อมส่งผลให้จิตใจได้รับกระทบกระเทือนตามไปด้วย ในทำนองเดียวกันหากมีการกระทบกระเทือนทางจิตใจ ร่างกายก็จะได้รับผลกระทบด้วยเช่นกัน ดังนั้นจึงถือได้ว่าเมื่อเกิดความเสียหายแก่จิตใจแล้วย่อมถือว่าผู้เสียหายได้รับความเสียหายแก่ร่างกายหรืออนามัยอันเป็นความเสียหายที่กฎหมายคุ้มครอง อนึ่ง เรื่องภาระการพิสูจน์นับเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้ผู้เสียหายไม่ได้รับการเยียวยาความเสียหายอย่างเหมาะสมและเป็นธรรมอีกประการหนึ่ง ยิ่งไปกว่านั้น หากผู้กระทำละเมิดจงใจหรือมีเจตนาร้ายทำให้เขาพิการหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ควรจักได้มีมาตรการให้ผู้กระทำชดใช้ความเสียหายเพิ่มขึ้นจากความเสียหายที่แท้จริงเพื่อเป็นการลงโทษผู้กระทำผิดในความชั่วร้ายหรือความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงไม่คำนึงถึงสิทธิของผู้อื่นและเพื่อปรามมิให้กระทำผิดซ้ำอีก แต่ในข้อนี้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด มิได้มีบทบัญญัติให้มีการให้ค่าเสียหายในเชิงลงโทษแต่อย่างใด

* นักศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

** ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ผลจากการศึกษาผู้เขียนจึงใคร่ขอเสนอแนะแนวทางในการเยียวยาผู้เสียหายที่ถูกกระทำละเมิดจนร่างกายพิการโดยเสนอให้แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติมาตรา 420 โดยเพิ่มคำว่า “จิตใจก็ดี” เข้าไปในตัวบทด้วย เพื่อให้ความคุ้มครองแก่ผู้เสียหาย และทำการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติมาตรา 446 โดยเพิ่มคำว่า “เสียหายแก่จิตใจก็ดี” เข้าไว้ในตัวบทมาตราดังกล่าว เพื่อให้ผู้เสียหายจะได้เรียกค่าเสียหายต่อจิตใจได้ ทั้งผู้เขียนเสนอให้มีการบรรเทาภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหายในกรณีที่ไม่อาจปรับใช้บทสันนิษฐานของกฎหมายกรณีอื่นได้ โดยปรับใช้บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 422 โดยการตีความเรื่องบทบังคับแห่งกฎหมายอันมีที่ประสงค์เพื่อจะปกป้องบุคคลอื่นเพื่อทำให้ผู้เสียหายมีโอกาสได้รับชดเชยค่าสินไหมทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้น ประการสุดท้ายผู้เขียนเสนอให้มีการนำหลักการกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษให้แก่ผู้เสียหายสำหรับการกระทำละเมิดที่ได้กระทำด้วยความจงใจ มีเจตนาร้ายหรือกระทำโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงให้ผู้เสียหายได้รับความพินิจ อันเป็นการให้ค่าเสียหายนอกเหนือจากความเสียหายที่แท้จริงเพื่อลงโทษผู้กระทำละเมิดในการกระทำที่มีลักษณะร้ายแรงนั้น เพื่อป้องปรามมิให้มีการกระทำผิดซ้ำอีก และเพื่อเป็นเยี่ยงอย่างมิให้ผู้อื่นกระทำตามสำหรับการกระทำดังกล่าว

บทนำ

เมื่อเราเกิดมาเป็นมนุษย์นั้น โดยธรรมชาติย่อมมีความรักและห่วงใยในชีวิตของตนเองและปรารถนาที่จะมีชีวิตอยู่ด้วยความปลอดภัย ไม่ถูกทำร้ายโดยผู้อื่น แต่การใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันของบุคคลในสังคมย่อมมีการกระทบกระทั่งกันเป็นธรรมดา เนื่องจากธรรมชาติของบุคคลมีลักษณะต่างกัน ในสังคมจึงได้มีการวางหลักขึ้นมาสำหรับการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขโดยบุคคลย่อมมีสิทธิในอันที่จะไม่ถูกทำให้เสียหาย ซึ่งความรับผิดชอบละเมิดก็มีพื้นฐานมาจากหลักการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในการที่จะไม่ถูกทำให้เสียหายเช่นกัน เมื่อบุคคลใดก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นโดยไม่มีอำนาจอันชอบธรรมที่จะกระทำได้ หรือไม่มีข้อแก้ตัวตามกฎหมายย่อมเป็นการชอบธรรมที่จะต้องชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้น กฎหมายจึงบังคับให้ผู้กระทำการละเมิดจำต้องชดเชยเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นโดยการใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย ไม่ว่าจะก่อความเสียหายอย่างไร ผู้ที่ได้กระทำให้เกิดความเสียหายดังกล่าวก็ควรจะต้องมีหน้าที่ในการชดเชยเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นเพื่อให้เขาได้กลับคืนสู่ฐานะเดิมเสมือนไม่มีการทำละเมิดเกิดขึ้น หรือหากไม่อาจทำได้เช่นนั้นก็ต้องทำให้กลับคืนสู่ฐานะที่ใกล้เคียงดังที่เป็นอยู่เดิมที่สุดเท่าที่จะทำได้ แต่ปัจจุบันผู้เขียนพบว่ามาตรการในการเยียวยาผู้เสียหายที่ถูกกระทำละเมิดจนร่างกายพิการยังมีข้อขัดข้องบางประการ โดยยังมีได้เยียวยาผู้เสียหายอย่างถูกต้องและเป็นธรรม

สภาพปัญหาที่นำมาศึกษา

ปัจจุบันเมื่อเกิดการละเมิดเป็นเหตุให้ผู้เสียหายได้รับอันตรายต่อร่างกาย แม้ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับการชดเชยค่าเสียหายในความเสียหายที่อาจคำนวณเป็นตัวเงินได้ แต่กรณีความเสียหายอันมิใช่ตัวเงินที่ผู้เสียหายมิได้รับความเสียหายแก่ร่างกาย อนามัย หรือเสรีภาพ กฎหมายไม่ได้ให้สิทธิผู้เสียหายที่จะได้รับชดเชยแต่อย่างใด ซึ่งปัญหาดังกล่าวส่งผลให้ความเสียหายที่เป็นผลต่อเนื่องมาจากความเสียหายทางจิตใจไม่ได้รับการเยียวยาความเสียหายตามไปด้วย กล่าวคือ กรณีที่ผู้เสียหายได้รับความความกระทบกระเทือนอย่างรุนแรงทางจิตใจ ส่งผลให้ร่างกายได้รับความเจ็บป่วยขึ้น ซึ่งความเจ็บป่วยนั้นอาจถึงขั้นผู้เสียหายร่างกายพิการ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มิได้ให้การรับรองให้มีการชดเชยค่าเสียหายที่เกิดขึ้นแต่อย่างใด ทั้งที่ความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นความเสียหายแก่ร่างกายและเป็นผลโดยตรงจากการกระทำละเมิด ความเสียหายแก่ร่างกายอาจเกิดขึ้นได้โดยผ่านทาง การได้รับกระทบกระเทือนทางจิตใจโดยไม่จำเป็นต้องมีการกระทบกระเทือนทางร่างกายโดยตรง แสดงให้เห็นว่ากฎหมายลักษณะละเมิดของไทยยังมีข้อขัดข้องในการให้ความคุ้มครองผู้เสียหายที่ถูกกระทำละเมิด โดยมีรับรองให้มีการเยียวยาผู้เสียหายให้กลับคืนสู่ฐานะเดิมดังเช่นมิได้มีการกระทำละเมิดมาก่อนอย่างแท้จริง

ยิ่งไปกว่านั้น หากผู้กระทำละเมิดจงใจหรือมีเจตนาร้ายให้เขาพิการ หรือกระทำโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ผู้กระทำควรที่จะต้องชดเชยค่าเสียหายเพิ่มขึ้นจากความเสียหายที่แท้จริงเพื่อเป็นการลงโทษผู้กระทำผิดในความชั่วร้ายหรือความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงไม่คำนึงถึงสิทธิของผู้อื่นและเพื่อปรามมิให้กระทำผิดซ้ำอีก แต่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด มิได้มีบทบัญญัติให้มีการให้ค่าเสียหายในเชิงลงโทษแต่อย่างใด

นอกจากปัญหาข้างต้นแล้ว การที่จะชดเชยเยียวยาความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับจนร่างกายพิการนั้นต้องมีการพิสูจน์ข้อเท็จจริงให้ศาลเห็นว่ามี การกระทำละเมิด ถ้าผู้เสียหายไม่สามารถพิสูจน์ได้แม้เพียงข้อใดข้อหนึ่งก็จะไม่ได้รับการชดเชยเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น หากหลักการเรื่องภาระการพิสูจน์ยังไม่อาจให้ความคุ้มครองและเยียวยาความเสียหายอย่างเป็นธรรม ผู้เสียหายอาจไม่ได้รับการชดเชยเยียวยาความเสียหายได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

ทั้งนี้ทั้งนั้น กฎหมายที่เกี่ยวกับการละเมิดไม่ได้มีเพียงแค่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิดเท่านั้น แต่เมื่อเกิดการกระทำละเมิดอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นอาจต้องพิจารณาบทบัญญัติกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย เช่นว่า พระราชบัญญัติความรับผิดชอบ ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติว่าด้วยอันตราย พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 เป็นต้น จึงจำเป็นต้องศึกษากฎหมายเหล่านี้ด้วย เพื่อจะได้หาแนวทางที่เหมาะสมในการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำละเมิดอันนำมาสู่การคุ้มครองผู้เสียหายอย่างเป็นธรรมยิ่งขึ้น

ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนเห็นควรที่จะศึกษากรณีดังกล่าวข้างต้นนี้ให้ชัดเจนเพื่อกำหนดแนวทางในการเยียวยาผู้เสียหายที่ถูกกระทำละเมิดจนร่างกายพิการต่อไป

สรุปผลการศึกษา

เมื่อผู้เสียหายถูกกระทำละเมิดจนร่างกายพิการแล้ว ปัญหาที่ถือว่าเป็นมาตรการเยียวยาผู้เสียหายประการใดบ้าง ผู้เขียนจะกล่าวถึงปัญหา 3 ประการ เป็นลำดับดังต่อไปนี้

ประการแรก ปัญหาขอบเขตของความพิการที่กฎหมายจักต้องคุ้มครอง

เรื่องประเภทของความพิการที่กฎหมายคุ้มครองในกรณีถูกกระทำละเมิดจนพิการนั้น ไม่ว่าจะเป็นองค์การระหว่างประเทศ หรือในประเทศต่าง ๆ รวมทั้งประเทศไทยก็เห็นว่าความพิการนั้นจำแนกออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ ความพิการทางร่างกายและความพิการทางจิตใจ ความพิการที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายไม่ว่าจะเป็นในระดับสากลหรือในระดับประเทศ ต่างก็แยกความพิการที่ได้รับความคุ้มครองออกเป็นความพิการทางร่างกายและความพิการทางจิตใจ ทำให้เห็นได้ว่าร่างกายและจิตใจเป็นคนละสิ่งแยกออกจากกันและสมควรได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายเช่นเดียวกัน เมื่อความพิการที่เกิดขึ้นเป็นผลโดยตรงจากการกระทำละเมิด ผู้กระทำให้เกิดความเสียหายดังกล่าวย่อมต้องมีหน้าที่ในการเยียวยาชดใช้ความเสียหายที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นความพิการทางร่างกายหรือความพิการทางจิตใจ ดังนั้น ลักษณะและขอบเขตของความพิการจากการกระทำละเมิดที่กฎหมายจักต้องคุ้มครอง คือความพิการทุกประเภทที่เกิดขึ้นจากการกระทำละเมิด

ปัจจุบันประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด มาตรา 420 บัญญัติให้ความเสียหายที่กฎหมายให้ความคุ้มครองจำกัดอยู่เพียงแต่ความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดเท่านั้น ความเสียหายนอกเหนือจากที่บัญญัติไว้ไม่อยู่ในขอบเขตที่กฎหมายให้ความคุ้มครอง ดังนั้นจึงทำให้เกิดปัญหาที่ต้องพิจารณาว่า ความเสียหายแก่จิตใจเป็นความเสียหายที่กฎหมายให้ความคุ้มครองที่อยู่ในความหมายคำว่า “สิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด” หรือไม่ แต่คำว่า “สิทธิ” หมายถึง ประโยชน์หรืออำนาจที่กฎหมายรับรองคุ้มครองหรือบังคับให้ (วาริ นาสกุล, 2553 : 77) แต่ไม่ปรากฏว่าสิทธิในจิตใจเป็นสิทธิที่กฎหมายรับรอง คุ้มครอง หรือบังคับให้ ประกอบกับประเทศไทยเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร การจะพิจารณาความรับผิดชอบของบุคคลจำต้องพิจารณาตามบทบัญญัติของกฎหมาย จะกำหนดความรับผิดชอบของบุคคลโดยไม่มีบทกฎหมายบัญญัติไว้ชัดเจนอาจเกิดปัญหาตามมา ดังนั้นการที่มาตรา 420 มิได้บัญญัติให้คุ้มครองความเสียหายแก่จิตใจด้วยจึงเกิดปัญหาข้อสงสัยว่าความเสียหายแก่จิตใจเป็นความเสียหายที่กฎหมายให้ความคุ้มครองหรือไม่ ดังนั้นเพื่อขจัดปัญหาข้อสงสัยนี้ ผู้เขียนจึงเห็นควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด มาตรา 420 โดยให้เพิ่มคำว่า “จิตใจก็ดี” เพื่อให้เกิดความกระจ่างชัดในการปรับใช้กฎหมายและเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมายลักษณะละเมิดในการให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่ฐานะดังที่เป็นอยู่เดิมก่อนมีการกระทำละเมิด ดังต่อไปนี้

“ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมาย ให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี จิตใจก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิดจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น”

ประการที่สอง ปัญหาเรื่องภาระการพิสูจน์เพื่อเรียกค่าเสียหาย

เมื่อผู้เสียหายถูกกระทำละเมิดจนร่างกายพิการแล้ว การที่ผู้เสียหายจะได้รับชดใช้เยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นจำเป็นที่จะต้องนำคดีขึ้นสู่ศาลเพื่อให้ศาลมีคำพิพากษาให้ผู้กระทำละเมิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทน หากโจทก์ผู้มีภาระการพิสูจน์ข้อเท็จจริงไม่สามารถพิสูจน์ความผิดของผู้กระทำละเมิดได้ก็จะได้ไม่ได้รับชดใช้เยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นอันเป็นเหตุให้ผู้เสียหายไม่ได้รับการเยียวยาความเสียหายอย่างเหมาะสมและเป็นธรรม ผู้เขียนได้ศึกษาปัญหาภาระการพิสูจน์ในสองเรื่องใหญ่ ๆ คือ ปัญหาภาระการพิสูจน์ในกรณีความเสียหายอันเกิดจากยานพาหนะ และปัญหาภาระการพิสูจน์ในกรณีได้รับความเสียหายจากการเข้ารับบริการทางการแพทย์แล้วจึงมีข้อสรุปได้ว่า หากเป็นการพิสูจน์ความเสียหายอันเกิดจากยานพาหนะแล้ว โจทก์จะได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานของกฎหมายตามมาตรา 437 อันเป็นการบรรเทาภาระการพิสูจน์ของโจทก์ได้ แต่หากเป็นกรณีที่คู่กรณีต่างก็ครอบครองหรือควบคุมยานพาหนะอันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกลทั้งสองฝ่าย ย่อมไม่อาจใช้ประโยชน์จากข้อสันนิษฐานตามมาตรา 437 ได้ (วิเชียร ดิเรกอุดมศักดิ์ , 2557 : 498) จึงทำให้เป็นภาระหนักสำหรับโจทก์ในการพิสูจน์ความผิดของจำเลยตามมาตรา 420 แนวทางแก้ไขปัญหาเรื่องภาระการพิสูจน์สำหรับกรณีนี้ผู้เขียนเห็นควรปรับใช้บทสันนิษฐานกฎหมายตามมาตรา 422 เพื่อบรรเทาภาระการพิสูจน์ของโจทก์ ดังนั้น แม้เป็นเรื่องยานพาหนะอันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกลชนกัน หากจำเลยได้ฝ่าฝืนกฎหมายอันมีที่ประสงค์จะปกป้องบุคคลอื่นแล้ว โจทก์ย่อมได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานของกฎหมายว่าให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าจำเลยเป็นผู้ผิด ซึ่งจะทำให้โจทก์ได้รับการชดใช้เยียวยาความเสียหายอย่างเหมาะสมและเป็นธรรม

สำหรับภาระการพิสูจน์ในกรณีได้รับความเสียหายจากการเข้ารับบริการทางการแพทย์นั้นถือเป็นเรื่องที่ยุ้งยากสำหรับโจทก์อย่างมาก เพราะเป็นการยากที่โจทก์จะสามารถพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของจำเลยผู้เป็นแพทย์ได้ เนื่องจากขั้นตอนกระบวนการรักษาทั้งหลายอยู่ในความรู้เห็นของแพทย์ผู้ทำการรักษาเท่านั้น ทำให้โจทก์มีโอกาสแพ้คดีสูงมากและไม่ได้รับการเยียวยาความเสียหาย แนวทางในการบรรเทาภาระการพิสูจน์ในกรณีการเข้ารับบริการทางการแพทย์นั้นต้องปรับใช้ประโยชน์จากข้อสันนิษฐานตามความเป็นจริงดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 84/1 ซึ่งจะเป็นการผลักดันภาระการพิสูจน์ไปยังจำเลยได้ อย่างไรก็ตาม หากไม่มีข้อสันนิษฐานตามความเป็นจริงจะทำให้โจทก์ได้รับประโยชน์ผู้เขียนเห็นควรให้มีการปรับใช้บทบัญญัติมาตรา 422 โดยให้ถือว่าพระราชบัญญัติวิชาชีพกรรมการ พ.ศ. 2525 เป็นบทบัญญัติอันมีที่ประสงค์จะปกป้องบุคคลอื่นเพื่อบรรเทาภาระในการพิสูจน์ความผิดของจำเลย อันจะช่วยให้โจทก์ที่ถูกกระทำละเมิดมีโอกาสได้รับชดใช้เยียวยาความเสียหายอย่างเหมาะสมและเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น

ประการสุดท้าย ปัญหาหลักเกณฑ์การกำหนดค่าเสียหายที่ผู้เสียหายจะพึงมีสิทธิได้รับ กรณีถูกระทำละเมิดจากร่างกายพิการ

1. ปัญหาข้อขัดข้องในการกำหนดค่าเสียหายในความเสียหายที่อาจคำนวณเป็นตัวเงินได้

การกำหนดค่าเสียหายจากการถูกระทบกระเทือนทางจิตใจจนเป็นเหตุให้ผู้เสียหายได้รับความเจ็บป่วยทางร่างกายโดยมิได้มีการกระทบกระทั่งทางร่างกายโดยตรง และบางกรณีอาจร้ายแรงจนถึงขั้นผู้เสียหายพิการ ไม่ปรากฏมีกฎหมายกำหนดไว้ว่าจะมีการชดใช้เยียวยาความเสียหายอย่างไร เมื่อพิจารณากฎหมายของสหรัฐอเมริกา พบว่าศาลให้การยอมรับว่ามนุษย์เป็นหน่วยหนึ่งซึ่งแบ่งแยกไม่ได้ในรูปของทางจิตใจ ทางกาย และทางอารมณ์ ซึ่งมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันอย่างใกล้ชิดอยู่ตลอดเวลา การได้รับความกระทบกระเทือนทางจิตใจย่อมเท่ากับได้รับความกระทบกระเทือนทางร่างกายด้วย (Canton, 1957) และกฎหมายลักษณะละเมิดของสหรัฐอเมริกาก็ยอมรับให้มีการชดใช้ค่าเสียหายสำหรับการที่โจทก์ต้องเจ็บป่วยอันมีสาเหตุเนื่องมาจากการได้รับกระทบกระเทือนทางจิตใจ โดยให้จำเลยต้องรับผิดชอบแม้จะไม่มี การกระทบกระทั่งต่อร่างกายโดยตรง และประเทศอังกฤษก็ยอมรับว่าการเจ็บป่วยทางร่างกายอาจเกิดขึ้นจากการได้รับกระทบกระเทือนต่อจิตใจได้โดยไม่ต้องมีการกระทบทางกายภาพแต่อย่างใดและยินยอมให้มีการชดใช้ค่าเสียหายสำหรับการเจ็บป่วยทางร่างกายนั้น โดยถือว่าเป็นบาดเจ็บทางร่างกายประการหนึ่ง (พิศวาส สุคนธ์พันธุ์, 2525 : 165) ด้วยเหตุผลข้างต้น ผู้เขียนจึงเห็นว่าเมื่อความเจ็บป่วยทางร่างกายที่เกิดขึ้นนั้นมีลักษณะเป็นความเสียหายต่อร่างกาย จึงเป็นความเสียหายที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 คู่คุ้มครองให้มีการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามกฎหมายโดยไม่จำเป็นจะต้องได้รับการกระทบกระทั่งต่อร่างกายโดยตรง หากความเสียหายทางกายที่เกิดขึ้นถึงขั้นผู้เสียหายร่างกายพิการก็ย่อมได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเช่นกัน

2. ปัญหาข้อขัดข้องในการกำหนดค่าเสียหายในความเสียหายที่ไม่อาจคำนวณเป็นตัวเงินได้

ในกรณีที่ผู้เสียหายถูกระทบกระเทือนต่อจิตใจอย่างรุนแรง จนส่งผลให้ผู้เสียหายเป็นโรคทางจิตหรือจิตพิการ ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้อย่างคนปกติหรือไม่สามารถดูแลร่างกายและสุขภาพอนามัยของตนเองได้จนส่งผลให้สุขภาพอนามัยของผู้เสียหายค่อย ๆทรุดโทรมลงไป หรือการเป็นโรคทางจิตนั้นทำให้ผู้เสียหายไม่สามารถรับรู้ภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นแก่ตนเองและไม่สามารถป้องกันตนเองให้พ้นจากภัยอันตรายนั้นได้ กรณีเช่นนี้มีข้อที่จะต้องพิจารณาว่าความเสียหายนั้นเป็นความเสียหายแก่ร่างกายหรือความเสียหายแก่จิตใจ ปัญหานี้ผู้เขียนสรุปได้ว่ากรณีดังกล่าวข้างต้นความเสียหายที่เกิดขึ้นมีความเสียหายแก่ร่างกายและความเสียหายแก่จิตใจทั้งสองประการ แต่ความเสียหายทางร่างกายนั้นเป็นผลแห่งความบกพร่องทางจิตใจที่แสดงออกมาผ่านทางร่างกาย จึงปฏิเสธไม่ได้ว่าเมื่อจิตใจได้รับความกระทบกระเทือนแล้ว

ยอมส่งผลให้ร่างกายอนามัยมีความผิดปกติไปด้วย เนื่องจากร่างกายและจิตใจมีความสัมพันธ์กันอย่างมาก หากเกิดความกระทบกระเทือนแม้เพียงด้านใดด้านหนึ่งแล้วก็จะยอมส่งผลกระทบถึงด้านอื่นด้วยเช่นกันและความเสียหายทั้งสองประการนี้เป็นความเสียหายที่จำต้องได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเช่นเดียวกัน

สำหรับเรื่องการกำหนดค่าเสียหายต่อจิตใจนั้น มาตรา 446 บัญญัติให้ผู้เสียหายมีสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอันมิใช่ตัวเงินได้เฉพาะกรณีได้รับความเสียหายแก่ร่างกาย อนามัย หรือเสรีภาพด้วยเท่านั้น หากไม่มีความเสียหายแก่ร่างกาย สุขภาพ อนามัยของผู้เสียหายอย่างใดแล้ว จะเรียกค่าเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินไม่ได้ อันแสดงถึงขอบเขตการให้ค่าเสียหายต่อจิตใจของกฎหมายไทยที่จำกัดกว่าการให้ค่าเสียหายทางจิตใจของต่างประเทศ กล่าวคือ ในประเทศอังกฤษเห็นว่าความเสียหายทางจิตใจนั้นเป็นสิ่งที่สามารถเกิดขึ้นได้จริงเพียงแต่ไม่สามารถจับต้องได้และเป็นรูปธรรมเท่านั้น มนุษย์มีสิทธิที่จะปลอดจากความบอบช้ำทางจิตใจเท่าเทียมกับที่เขามีสิทธิที่จะอยู่โดยปราศจากรอยแผลบนร่างกาย (ภาคภูมิ พงษ์ชัยภูมิ, 2552 : 120) ความเสียหายนี้ศาลประเทศอังกฤษก็ยินยอมให้เรียกค่าเสียหายได้ ในสหรัฐอเมริกาก็ยอมรับให้มีการชดเชยค่าเสียหายต่อจิตใจเช่นเดียวกันโดยความเสียหายนั้นต้องเป็นการเจ็บป่วยทางจิตใจที่อาศัยหลักฐานการบ่งชี้ทางการแพทย์ที่ชัดเจนเป็นสำคัญ และเมื่อพิจารณาเรื่องการกำหนดค่าเสียหายต่อจิตใจในสาธารณรัฐฝรั่งเศสนั้น ศาลสูงฝรั่งเศสได้ยอมรับว่าความเสียหายในทางศีลธรรมยอมฟ้องร้องในทางละเมิดได้

ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นควรให้มีการให้ค่าสินไหมทดแทนอันมิใช่ตัวเงินสำหรับความเสียหายต่อจิตใจที่ไม่มีความเสียหายต่อร่างกาย อนามัย เสรีภาพประกอบด้วย ประกอบกับการที่ผู้เขียนเสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 420 ดังที่กล่าวไว้ข้างต้น ก็เห็นควรที่จะต้องแก้ไขเพิ่มเติมหลักเกณฑ์การกำหนดค่าเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินตามมาตรา 446 วรรคแรก เพื่อให้มีความสอดคล้องกัน โดยกำหนดให้ความเสียหายแก่จิตใจ เป็นความเสียหายอย่างหนึ่งที่ผู้เสียหายมีสิทธิเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินได้โดยไม่จำเป็นต้องมีความเสียหายประการอื่นประกอบด้วย เพื่อให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาความเสียหายเต็มตามความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงตามเจตนารมณ์ของกฎหมายลักษณะละเมิด ดังนี้

มาตรา 446 “ในกรณีทำให้เขาเสียหายแก่ร่างกายหรืออนามัยก็ดี เสียหายแก่จิตใจก็ดี ในกรณีทำให้เขาเสียเสรีภาพก็ดี ผู้ต้องเสียหายจะเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินด้วยอีกก็ได้ สิทธิเรียกร้องอันนี้ไม่โอนกันได้ และไม่ตกสืบไปถึงทายาท เว้นแต่สิทธินั้นจะได้รับสภาพกันไว้โดยสัญญาหรือได้เริ่มฟ้องคดีตามสิทธินั้นแล้ว”

เมื่อแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์โดยบัญญัติให้มีการคุ้มครองความเสียหายแก่จิตใจไว้ชัดเจนแล้วก็จะขจัดปัญหาข้อสงสัยในเรื่องการให้ความคุ้มครองความเสียหายแก่ร่างกายอันเนื่องมาจากความเสียหายแก่จิตใจตามไปด้วย โดยถือว่าความเสียหายที่

เกิดขึ้นเป็นความเสียหายแก่ร่างกายที่กฎหมายคุ้มครองโดยไม่จำเป็นต้องกระทบกระทั่งแก่ร่างกายโดยตรง แต่อาจเป็นความเสียหายแก่ร่างกายที่เกิดขึ้นโดยผ่านทางความเสียหายแก่จิตใจได้ และหากความเสียหายที่เกิดขึ้นร้ายแรงถึงขั้นผู้เสียหายร่างกายหรือจิตใจพิการก็ตาม ก็ย่อมได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

3. ปัญหาการกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษ

ปัจจุบันการกระทำละเมิดต่อกฎหมายบ้านเมืองมีเพิ่มมากขึ้นและมีความซับซ้อนโดยไม่คำนึงถึงสิทธิของผู้อื่นและมีลักษณะของการกระทำที่มีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ซึ่งในกรณีที่ผู้เสียหายได้รับความพิการอันเนื่องมาจากการกระทำละเมิดโดยจงใจ มีเจตนาร้ายให้เขาได้รับความพิการเพื่อให้ผู้เสียหายมีชีวิตอยู่ต่อไปอย่างทุกข์ทรมาน หรือกรณีกระทำด้วยความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ย่อมเป็นการสมควรที่จะมีมาตรการลงโทษผู้กระทำในการกระทำที่ร้ายแรงนั้น

จากการศึกษาพบว่า ความผิดอันเกิดจากการกระทำละเมิดที่มีพฤติการณ์ร้ายแรง อาจไม่นำพาต่อกฎหมายบ้านเมืองและทำลายอำนาจกฎหมายของบ้านเมืองนั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้ให้อำนาจศาลในการใช้ดุลยพินิจกำหนดค่าสินไหมทดแทนไว้อย่างกว้าง ๆ โดยให้ศาลมีอำนาจกำหนดค่าสินไหมทดแทนตามสมควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด ซึ่งบทบัญญัติมาตรา 438 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักการเยียวยาความเสียหายตามความเป็นจริง แต่วิธีการปรับใช้บัญญัติกฎหมายมาตรา 438 จะทำให้เกิดความสับสนในการใช้กฎหมายและมีการวิพากษ์วิจารณ์ในเรื่องดังกล่าวมานี้อย่างต่อเนื่องและเป็นข้อกังขาของนักกฎหมายไทยอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

ปัจจุบันไม่ปรากฏว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีบทบัญญัติให้กำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษในคดีละเมิดดังเช่นประเทศในระบบกฎหมายจารีตประเพณี อย่างไรก็ตามในประเทศไทยได้มีพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 11(2) และพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 มาตรา 16 ให้อำนาจศาลในการใช้ดุลยพินิจกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษเพื่อเป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดเพิ่มขึ้นจากค่าเสียหายที่แท้จริงให้แก่ผู้เสียหายได้อีกด้วยเป็นการแสดงให้เห็นถึงการยอมรับแนวคิดเรื่องหลักเกณฑ์การกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษของประเทศไทยอย่างชัดเจน และถือได้ว่าการให้ชดใช้ค่าเสียหายในเชิงลงโทษนี้ได้ถูกบัญญัติไว้อย่างชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษรในประเทศไทยทำนองเดียวกับกฎหมายบางประเทศในระบบกฎหมายจารีตประเพณี ถึงแม้ค่าเสียหายในเชิงลงโทษจะเป็นหลักกฎหมายในระบบกฎหมายจารีตประเพณี แต่ที่ผ่านมาก็ไม่ปรากฏว่ามีผลกระทบในทางที่เป็นผลร้ายแต่อย่างใด ผู้เขียนจึงเสนอให้มีการนำเอาหลักเกณฑ์การกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษมาใช้บังคับกับคดีละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ผู้เสียหายถูกกระทำละเมิดจนร่างกายพิการจากการกระทำในลักษณะที่ผู้กระทำจงใจ หรือมีเจตนาร้ายให้ผู้เสียหายได้รับความพิการหรือได้กระทำด้วยความ

ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงไม่คำนึงถึงสิทธิของผู้เสียหาย ผู้เขียนเห็นว่าหากนำมาใช้จะเป็นประโยชน์อย่างมากและอาจช่วยยับยั้งการกระทำผิดมิให้เกิดขึ้นเมื่อมีกฎหมายกำหนดบทลงโทษทางแพ่งสำหรับการกระทำที่มีพฤติการณ์รุนแรงเช่นนี้และจะเป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวมต่อไป

ข้อเสนอแนะ

เมื่อผู้เสียหายถูกกระทำละเมิดจนพิการ ไม่ว่าจะ เป็นความพิการทางร่างกายหรือทางจิตใจก็ควรให้ความคุ้มครองเฉกเช่นเดียวกัน ฉะนั้น เพื่อให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาอย่างเหมาะสมและเป็นธรรม จึงเห็นควรให้ข้อเสนอแนะดังนี้

1. แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด มาตรา 420 โดยให้เพิ่มคำว่า “จิตใจก็ดี” ดังต่อไปนี้

“ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมาย ให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี จิตใจก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิดจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น”

เมื่อได้แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 แล้ว ก็เห็นควรที่จะต้องแก้ไขเพิ่มเติมหลักเกณฑ์การกำหนดค่าเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินตามมาตรา 446 วรรคแรก เพื่อให้มีความสอดคล้องกัน ผู้เขียนเสนอให้มีการให้ค่าสินไหมทดแทนอันมิใช่ตัวเงินสำหรับความเสียหายต่อจิตใจที่ไม่มี ความเสียหายต่อร่างกาย อนามัย เสรีภาพประกอบด้วย โดยแก้ไขเพิ่มเติมหลักเกณฑ์การกำหนดค่าเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินตามมาตรา 446 วรรคแรก กำหนดให้ความเสียหายแก่จิตใจ เป็นความเสียหายอย่างหนึ่งของผู้เสียหายมีสิทธิเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อ ความเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินได้โดยไม่จำเป็นต้องมีความเสียหายประการอื่นประกอบด้วย ดังนี้

มาตรา 446 “ในกรณีทำให้เขาเสียหายแก่ร่างกายหรืออนามัยก็ดี เสียหายแก่จิตใจก็ดี ในกรณีทำให้เขาเสียเสรีภาพก็ดี ผู้ต้องเสียหายจะเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อ ความที่เสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินด้วยอีกก็ได้ สิทธิเรียกร้องอันนี้ไม่โอนกันได้ และไม่ตก สืบไปถึงทายาท เว้นแต่สิทธินั้นจะได้รับสภาพกันไว้โดยสัญญาหรือได้เริ่มฟ้องคดีตามสิทธินั้นแล้ว ...”

2. ผู้เขียนเสนอให้ปรับใช้บทสันนิษฐานกฎหมายตามมาตรา 422 เพื่อบรรเทาภาระการพิสูจน์ของโจทก์ ดังนั้น แม้เป็นเรื่องยานพาหนะอันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกลชนกัน หาก จำเลยได้ฝ่าฝืนกฎหมายอันมีที่ประสงค์จะปกป้องบุคคลอื่นแล้ว โจทก์ย่อมได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานของกฎหมายว่าให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าจำเลยเป็นผู้ผิด

แนวทางในการบรรเทาภาระการพิสูจน์ในกรณีการเข้ารับบริการทางการแพทย์นั้น ผู้เขียนเสนอให้ปรับใช้ประโยชน์จากข้อสันนิษฐานตามความเป็นจริงดังที่บัญญัติไว้ในประมวล

กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 84/1 ซึ่งจะเป็นการผลักระการพิสูจน์ไปยังจำเลยได้
อย่างไรก็ตามหากไม่มีข้อสันนิษฐานตามความเป็นจริงที่จะทำให้โจทก์ได้รับประโยชน์ ผู้เขียน
เสนอให้ปรับใช้บทบัญญัติมาตรา 422 โดยให้ถือว่าพระราชบัญญัติวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. 2525
เป็นบทบัญญัติอันมีที่ประสงค์จะปกป้องบุคคลอื่นเพื่อบรรเทาภาระในการพิสูจน์ความผิดของ
จำเลย

3. เพื่อให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาอย่างเหมาะสมและเป็นธรรม ผู้เขียนจึงเห็นว่า
ควรมีการศึกษาหลักการกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษเพื่อมาใช้กับกรณีการเยียวยาผู้เสียหายที่
ถูกระทำละเมิดจนร่างกายพิการที่ผู้กระทำละเมิดได้กระทำด้วยความจงใจ มีเจตนาร้าย หรือ
กระทำด้วยความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ทำนองเดียวกับที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติ
ความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 11(2) และ
พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 มาตรา 16

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

วารี นาสกุล. (2553). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด จัดการงาน
นอกสั่ง ลากมิดควรได้. กรุงเทพฯ: จีระชัยการพิมพ์.

วิเชียร ดิเรกอุดมศักดิ์. (2557). กฎหมายแพ่งพิสดาร เล่ม 1 นิติกรรม สัญญา หนี้ ละเมิด.
กรุงเทพฯ: แสงจันทร์การพิมพ์.

ภาคภูมิ พงษ์ชัยภูมิ. (2552). ปัญหาการกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดตามประมวล
กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท) (น. 103, 119).
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พิศवास สุขธนพันธ์. (2525). “ความเสียหายทางจิตใจตามกฎหมายระบบคอมมอนลอว์.”
วารสารนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 12 (2), 165.

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 446.

พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551.

พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539.

พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535.

พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550. ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม
125 ตอนที่ 36 ก หน้า 18 (วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2551).

ภาษาต่างประเทศ

P.D. Cantor. (1957). *Psychosomatic Injury, Traumatic Psychoneurosis and the Law*.

Retrieved February 22, 2015, from

<http://engagedscholarship.csuohio.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3681&context=clevstlrev>